

5. Проданчук М.Г., Сененко Л.Г., Кравчук О.П та ін. Сучасні проблеми безпечності текстильних матеріалів та одягу в рамках гармонізації з вимогами стандартів країн Європейського співтовариства./ Современные проблемы токсикологии. –2004. – №4 – с.4– 6.
6. Котоменкова О.Г., Виноградова А.В., Ермилова И.А. Об оценке безопасности текстильных волокнистых материалов. / Потребительский рынок: качество и безопасность товаров и услуг: Материалы международной научно-практической конференции. – Орел, – 2001. – с.14–15.
7. Грушко Я.М., Тимофеева С.С. Красители и их вредное действие на организм. / Гигиена и санитария. –1983. – №8. – с.48–50.
8. Киселев А.М. Экологические аспекты процессов отделки текстильных материалов/ Российский химический журнал. –2002. – №1 – с. 20–30.
9. Супрун Н.П, Супрун В.Я. Применение растительных красителей для крашения текстиля // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Даля. –2007. –№3. – с. 432– 434.
10. N.Suprun, M.Kolosnichenko, O.Suvorova. Textile fabrics dyeing with plant dyes // Vlakna a textil, 2008. – N 2, p.33–37.

Надійшла 22.09.2009

УДК 687.17:620.17

**ПРО МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОЛОРИСТИЧНОЇ ГАМИ
КАРТИН МАРІЇ ПРИМАЧЕНКО В ОДЯЗІ ДІТЕЙ
З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ**

Н.П. СУПРУН, О. К. СУВОРОВА, О.І. ВАСИЛЮК, Н.Б. ЛЕВИЦЬКА

Київський національний університет технологій та дизайну

Створення психофізіологічного комфорту для дітей з особливими потребами включає використання одягу з матеріалів певної колористичної гами, яка позитивно впливає на емоційний стан дитини. В роботі проаналізовано особливості сприйняття кольорів дітьми з діагнозом ДЦП і запропоновано використання в одязі та розвиваючих наочних посібниках кольорів, які присутні в картинах народної художниці Марії Примаченко

Пізнання світу у дитини відбувається не лише через розказане, але й у великій мірі, через побачене та відчуте: через сприйняття іграшок, різних предметів і навіть через власний одяг та одяг оточуючих. Важливість одягу для розвитку дитини підкреслювали багато дослідників [1–3]. Особливо це може стосуватися дітей з особливими потребами, для яких, внаслідок тієї чи іншої хвороби, стає важким спілкування та ігри з однолітками. Спеціалісти, які працюють з такими дітьми, відзначали важливість арт-терапії для створення психофізіологічного комфорту, для забезпечення емоційного та розумового розвитку цієї категорії хворих.

В Україні 2009 рік оголошений роком Марії Примаченко на честь сторіччя народної художниці, яка зробила вагомий внесок у розвиток українського декоративного мистецтва [4–5]. Її картини довгі роки зачаровують не лише дорослих, але й дітей - незвичний колорит, фантастичні тварини притягують до себе увагу, емоційно впливають і дають товчок неосяжній уяві. Загальнолюдська тема боротьби добра і зла проходить через усю творчість народної художниці, причому добро у неї завжди перемагає.

У «звіриній» серії, яка не має аналогів у світовому мистецтві, художниця наділила своїх казкових звірів особливими фантастичними рисами, незвичними кольорами, характером, дала кожному відповідну назву: «Дикий чаплун» (від слова «чапати»), «Ушатка», «Горботрус», «Стародавній болотяний звір».

Праобрази добрих звірів пізнавані, злі звірі химерні, вони уособлюють загрозу або пересторогу. Умовні, наївні рисунки художниці у повній мірі відображають світ захоплення дитини. На нашу думку, такі відмінні риси творчості Марії Примаченко, як інтуїтивність, близькість до першоджерел загальнолюдських принципів сприйняття світу, можуть бути успішно використані у сучасному оздобленні текстильних матеріалів та швейних виробів для дітей, у тому числі, і для дітей з особливими потребами.

Об'єкти та методи дослідження

Провідну роль у структурі дитячої інвалідності відіграють хвороби нервової системи, а саме, дитячий церебральний параліч (ДЦП) [6]. Великою проблемою, яку створює захворювання на ДЦП, є специфічний психофізіологічний стан, певне порушення інтелектуального розвитку та мови [6–8]. Використання в одязі певної колористичної гами може, на наш погляд, позитивно вплинути на емоційний стан такої дитини, сприяти досягненню прогресу в лікуванні хвороби, створити умови для гармонізації її відношень із навколишнім світом. Глибинні етнічні витоки, наявні в роботах Марії Примаченко, їх вплив на емоційну сферу людини зможуть, на наш погляд, допомогти у цьому.

Постановка завдання

Для визначення можливостей та доцільності використання кольорової гами картин Марії Примаченко в оформленні одягу дітей, які хворіють на ДЦП, необхідно класифікувати роботи народної художниці, вибрати найпридатніші для подальшого використання, як базові для проведення анкетування та на основі результатів обробки відповідей респондентів визначити уподобання дітей щодо кольорів, які використані в роботах, визначити їх психоемоційний та психофізіологічний вплив, виявити кольорову гаму, яку можна рекомендувати для оформлення матеріалів дитячого одягу.

Результати та їх обговорення

На першому етапі дослідження нами було проведено класифікацію робіт Марії Примаченко за різними ознаками – видом зображень, настроєм, колористичними ознаками та ін. Все це дозволило визначити картини, які потенційно можуть вважатися цікавими та зрозумілими для дітей, будуть викликати у них емоційний відгук.

Проведений аналіз сюжетних особливостей картин дозволив виділити три основні напрямки: 1) зображення українського сільського життя та праці; 2) зображення натюрмортів і композицій з квітами; 3) сюжетні зображення тварин у поєднанні з передачею їх настрою, дії та наміру. Серед всього творчого доробку народної майстрині для подальшої роботи з дітьми із третьої групи нами було відібрано 24 різних за настроєм, емоціями та сюжетом картини, на яких в різній колористичній гамі зображені тварини та птахи у поєднанні з рослинами (рис.1).

У цій групі картини також можна розподілити за настроєм, який вони створюють, в залежності від сприйняття дітьми зображених тварин та птахів, як добрих, веселих, злих, сумних.

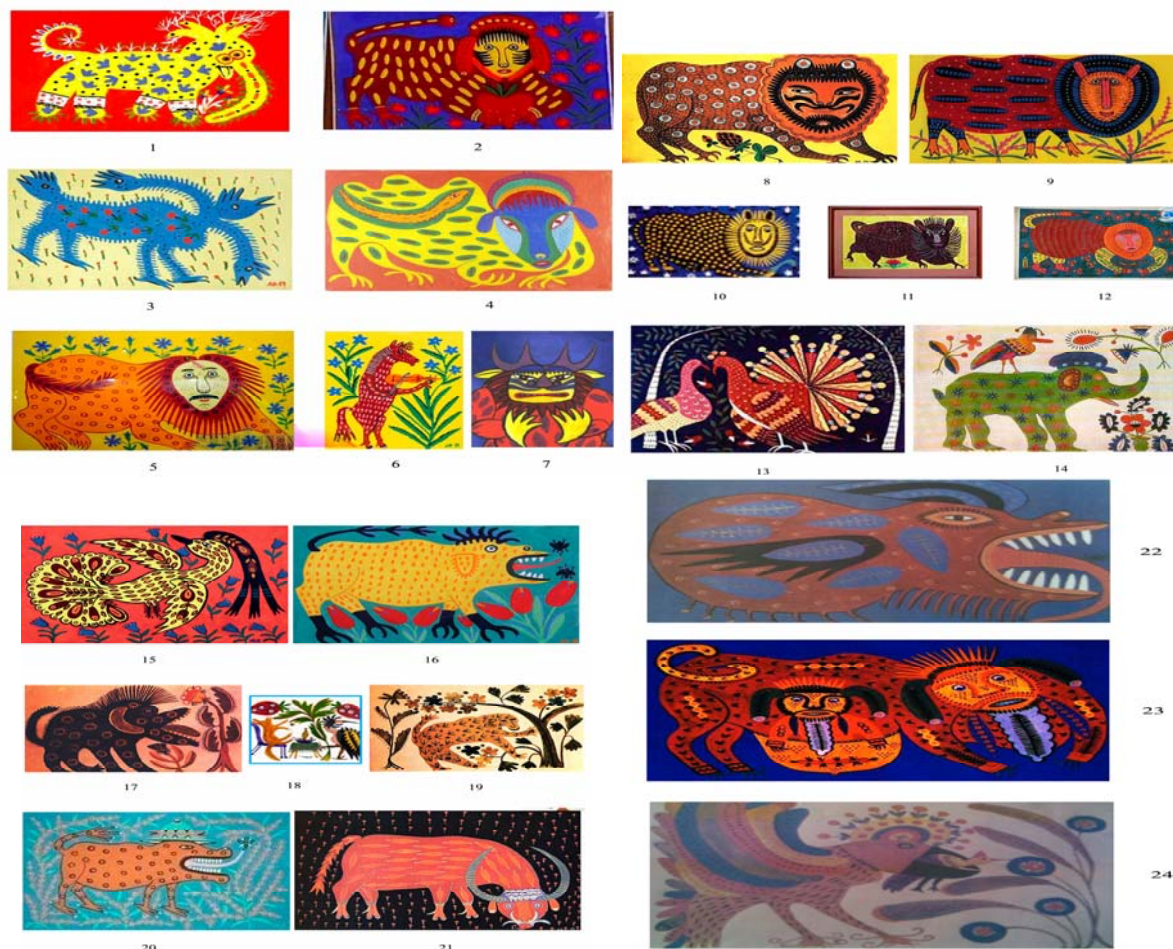

Рис.1. Картини Марії Примаченко, які аналізуються

Дію кольору на людину помічено з давніх часів – він впливає на всі фізіологічні системи, активізуючи або пригнічуючи їх життєдіяльність, створює певний емоційний настрій за рахунок асоціативної уяви. Відомо, що діти при обґрунтуванні свого вибору в кольорі не спираються на предметні асоціації, а виходять з власних емоцій та вражень, які викликає у них певний колір. Яскраві кольори їх радують та приваблюють, притягують погляд дитини. Психологи відзначають, що вплив червоного, жовтого та інших яскравих кольорів на дітей відрізняється від їх впливу на дорослих – дітей молодшого віку ці кольори не дратують, а навіть, навпаки, заспокоюють, дозволяють дитині почувати себе комфортно. Нервова система здорової дитини об'єктивно потребує енергетичного впливу переважно довгохвильової частини спектру, саме тому яскраві, світлі відтінки позитивно впливають та гармонізують центральну нервову систему. Сучасні дитячі психологи вважають, що кольори можна порівняти з вітамінами, необхідними дитині для росту і розвитку, кількість кольорів які дитина застосовує у своєму житті може бути недостатньою і викликати емоційний голод. Практичний психолог Олена Шостак зазначала, що за допомогою кольорів ми спілкуємося, виділяємо щось привабливе для себе або відштовхуємо те, що викликає відразу, заспокоюємося, або поведимося дуже агресивно. Тому люди прагнуть зробити колір своїм союзником, а не ворогом, прагнуть до кольорової гармонії: у житлових і робочих приміщеннях, в одязі, в освітленні і навіть звукам надають ті чи інші кольорові характеристики. Це так само стосується дітей. Від сприйняття поєднання кольорів і рисунків залежать рухливість та оптимістичний настрій дітей [1].

Таким чином, колір одягу може діяти як психологічний чинник, який впливає на рухливість, настрій, поведінку та самопочуття дітей. Колір – це дуже корисний засіб для вираження емоцій, особливо тих, які дитині важко висловити. Діти пов’язують світлі тони з позитивними емоціями, а темні – з негативними. Знаючи функції та механізми впливу кольору на організм людини, можна використовувати це з метою підвищення життєдіяльності організму в цілому, що поліпшує навчання дитини, зміцнює здоров’я, впливає на сам процес її розвитку. Тому, правильне, науково обґрунтоване використання різноманітних кольорів в повсякденному житті дитини, допоможе їй більш гармонійно розвиватися як особистості, так й інтелектуально.

Колористичний аналіз обраних картин Марії Примаченко (рис. 1) показав, що в них художниця використовувала 15 основних кольорів. Узагальнення отриманих даних показало, що перевага віддається жовтому, червоному, чорному та оранжевому кольорам – їх художниця використовує у своїх картинах у найбільшій кількості (рис.2), меншою популярністю користуються синій, коричневий та білий кольори. Як допоміжні використовуються світло-жовтий, синьо-зелений, зелений, блакитний, жовто-зелений та рожевий і найменше – сірий та фіолетовий кольори.

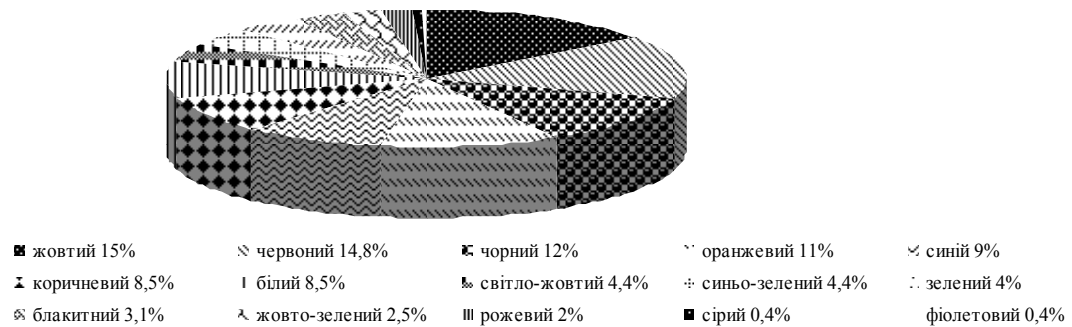

Рис.2. Загальне співвідношення кольорів в проаналізованих картинах

Символіка кольорів, які використано в проаналізованих картинах, приведена в таблиці.

Колір	Символічне значення
Жовтий (теплий)	Виражає нестриманість, рефлексивність, легкість, нематеріальну радість, символічно відповідає теплу Сонця, духу веселоців та вдячності.
Жовтий (лимонний)	Символізує заздрість, зраду, ревнивість.
Червоний	Символізує стан «витрати енергії», він виражає життєву силу, любов, активність, імпульсивність, швидкість, боротьбу, гордість, владу.
Оранжевий	Символізує сонце, радість, заможність, силу, розкіш, святковість.
Жовто-зелений	Оптимізм, надія, народження.
Зелений	Виражає дієву волю, символ природи, спокою, пробудження.
Синьо-зелений	Означає воду, лід, глибину, холод, гордість, престиж.
Синій	Символ естетичних переживань, вірності, означає повний спокій, задоволеність, душевність.
Блакитний	Символ чистоти, неба, духовності, свободи, миру, молодості, безпеки.
Рожевий	Символ привітності, ніжності та романтичності.
Фіолетовий	Благородність, скромність, містичний зв'язок, тасмнічість, влада.
Коричневий	Символ дому, наближеності до землі, колір спокою і незворушливості.
Білий	Символ чистоти, невинності, вічності.
Сірий	Символ мудрості та зрілості, а також – бідності.
Чорний	Смерть, траур, реакція, загроза, стрес, агресія.

Аналіз даних, представлених на рис.2 і 3 та у таблиці, дає підстави стверджувати, що колір в картинах використовується художницею для створення настрою поєднання сили енергії, життєвої активності, збудження, свободи, духовності, імпульсивності, чистоти, природності, ніжності, чуттєвості, таємничості, мрійливості та фантазійності, а також співставлення протилежностей: темряви та сонця; загрози, стресу, страху, містики, смерті та життя і життєвої волі та сили; співставлення боротьби добра і зла, позитивного і негативного, де добро має більше переваг і завжди перемагає.

Таким чином, великий емоційний заряд та створюваний позитивний настрій на подолання негативних явищ дає підстави рекомендувати кольори, найбільш поширені у картинах М. Примаченко, для використання їх для колорування матеріалів дитячого одягу.

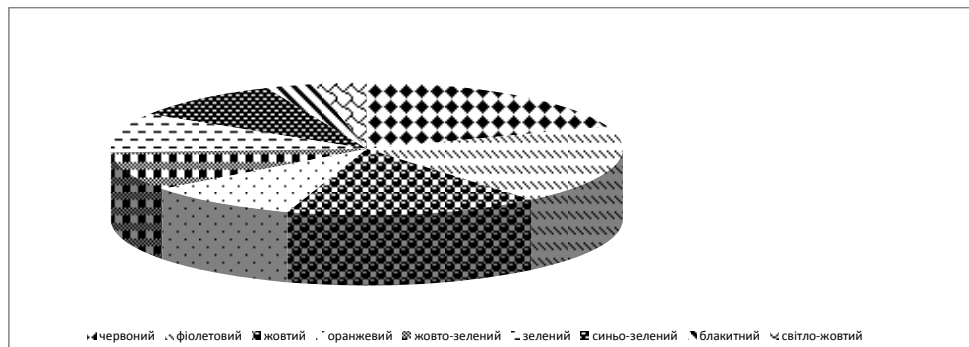

Рис.3. Співвідношення улюблених кольорів хлопчиків дошкільного віку

Виявлення уподобань дітей щодо кольорової гами робіт Марії Примаченко визначалося методом опитування, яке проводилось серед вихованців старшої групи Київського спеціалізованого дитячого садочку для дітей з порушенням функцій опорно-рухового апарату. Відповіді на запитання: «З представлених кольорів (рис.2) обері ті, які тобі найбільше сподобались» виявилися наступними: близько 67 % хлопчиків на перше місце поставили червоний та фіолетовий колір (рис.3), на друге – жовтий, а потім, з досить великим відривом ідуть усі інші кольори.

Дівчатка віддали перевагу червоному і жовтому кольорам, але приблизно половині з опитуваних у такій же мірі подобається рожевий колір, привертає увагу і оранжевий (рис.4).

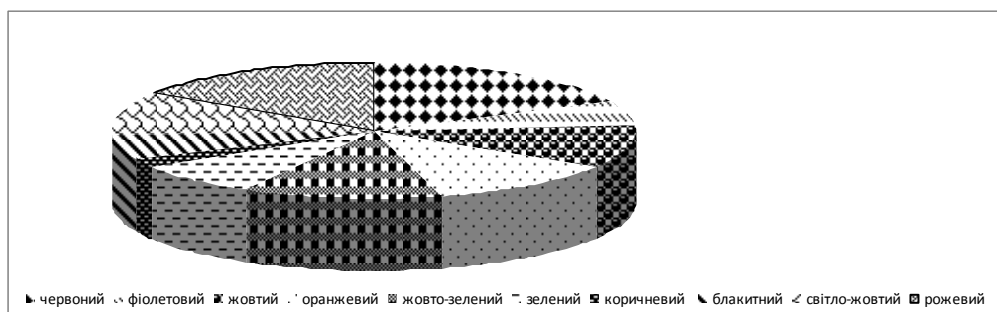

Рис.4. Співвідношення улюблених кольорів дівчаток дошкільного віку

Отримані нами результати опитування відрізняються від даних, наведених у нещодавно опублікованій роботі російських дослідників [8], які відзначали, що діти, хворі на ДЦП, переважно обирають в одязі темні кольори.

З використанням обраних дітьми кольорів нами було розроблено та виготовлено колекцію спортивних костюмів, які мали конструктивні особливості, що враховують потреби дітей з ДЦП [6,7].

Ці костюми застосовують при проведенні занять з лікувальної фізкультури в Київському спеціалізованому дитячому закладі для дітей з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Крім того, врахування результатів опитування стало основою для вибору кольорової гами створених нами м'яких розвиваючих ігор для дітей з хворобами опорно-рухового апарату.

Ці ігри отримали високу оцінку у методистів дитячого садочку та викликали великий інтерес у дітей.

Автори висловлюють щиру подяку студентам групи БТДС – 6-05 за активну допомогу у виготовленні розвиваючих ігор.

Висновки

Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки.

Картини української народної художниці Марії Примаченко, яка працювала в жанрі примітивізму, подобаються і зрозумілі дітям, які хворіють на дитячий церебральний параліч.

Кольорова гама її картин, викликає позитивний відгук у дітей, викликає бажання мати речі такого кольору, які могли б використовуватися у побуті (одяг, іграшки та ін.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Малахова С. А., Журавлева Т. А., Козлов В. М. Художественное оформление текстильных изделий. – М.: Легпромбытиздат, 1988. – 304 с.
2. Орехова О.А. Цветовая диагностика эмоций ребенка.– СПб.: «Речь», 2002. – 112 с. (Практикум по диагностике).
3. Яншин П.В. Эмоциональный цвет. – Самара: САМГПУ, 1996. – 217 с.
4. Островский Г. С. Добрый лев Марии Примаченко. – М.: Советский художник, 1990. – 208 с.
5. Птиця кольору ультрамарин. До 100-річчя від дня народження Марії Приймаченко// Демократична Україна. – 2009. – 9 січня. – 19 с.
6. Супрун Н.П., Ковтун С.І., Власенко В.І. Розробка комфортного одягу для людей з фізичними вадами //Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – №1. – с.88 – 92.
7. Супрун Н.П., Хатибова Н.Р., Супрун В.Я Використання текстильних матеріалів для сенсорного виховання дітей з обмеженими фізичними можливостями // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Даля. –2008. – №3. – с. 477–480.
8. Андреева Е.Г., Харлова О.Н., Миронова Е.А., Панферова Е.Г. Гармонизация цветовых отношений в одежде детей-инвалидов // Швейная промышленность. – 2008. – №2. – с. 39 – 41.

Надійшла 22.09.2009